

УДК 159.9

Кердивар В.В.

ад'юнкта науково-дослідної лабораторії

екстремальної та кризової психології НУЦЗ України

ПСИХОЛОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ІЗ ЗОНИ АТО

Тези присвячені висвітленню питання психологічного супроводження внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО або «переселенці») в сучасному суспільстві. Мета тез полягає в обґрунтуванні феномену міграції з точки зору психологічного супроводження соціальної адаптації та соціалізації сім'ї переселенців. Проаналізовано міграцію, як фактор дестабілізації адаптації і соціалізації мігрантів і причини міграції, які негативно впливають на внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: переселенець, соціальна адаптація, внутрішньо переміщені особи, соціалізація.

Кердивар В.В., «Психологическое сопровождение социализации вынужденных переселенцев из зоны АТО».

Тезисы посвящены освещению вопросов психологического сопровождения вынужденно перемещенных лиц в современном обществе. Цель тезисов заключается в обосновании феномена миграции с точки зрения психологического сопровождения социальной адаптации и социализации семьи мигрантов. Проанализировано миграцию, как фактор дестабилизации адаптации и социализации мигрантов и причины миграции, которые негативно влияют на внутренне перемещенных лиц.

Ключевые слова: переселенец, социальная адаптация, внутренне перемещенные лица, социализация.

V. Kerdyvar "Psychological support of the socialization of forced migrants from the ATO zone".

The theses are devoted to the coverage of issues of psychological support for internally displaced persons in modern society. The purpose of the theses is to substantiate the phenomenon of migration from the point of view of psychological support for social adaptation and socialization of the migrant's family. Migration is analyzed as a factor of destabilization of adaptation and socialization of migrants and causes of migration, which negatively affect internally displaced persons.

Key words: immigrant, social adaptation, internally displaced persons, socialization.

Мільйони українських громадян через військові дії на сході країни були змушені залишити власний дах над головою, втратили роботу і майно, кошти для існування. За офіційними даними Міністерства соціальної політики України, кількість осіб, переселених із окупованих територій України в інші області, перевищила 1,5 млн. осіб. Продовження багатомісячного збройного протистояння на Донбасі все більше руйнує надії внутрішньо переміщених осіб на швидке повернення в рідні краї. Тривала невизначеність в термінах

проведення збройного конфлікту ставить переселенців в складні умови виживання в нових соціальних реаліях, а в подальшому і соціалізації в новому соціальному середовищі.

Проблеми соціалізації вимушених переселенців, як вважають експерти, суттєво пов'язані з повною невизначеністю майбутньої території, які вони вважають рідними. Така ситуація формує відповідний стан людини, яка не живе вдома, але і глибоко не інтегрується у нове середовище через сподівання на тимчасовість свого перебування поза домівкою. Переселенцю важко приймати рішення стосовно роботи і, особливо, відносно організації побуту на новому місті. Людина розуміє, що в неї все, начебто, є, але в сьогоденних реаліях у зв'язку з недоступністю майна виявляється, що практично нічого немає. Тож побутове життя повноцінно не налагоджується, придбання речей, які б могли покращити побут, відкладається через їх наявність на окупованій території. Саме ця недоступна наявність створює дискомфорт, змушує людину постійно повертатися думками до власної домівки, що на підсвідомому рівні відсторонює особу від нового середовища і заважає соціалізації.

Найважливішими характеристиками адаптивних можливостей та подальшої соціалізації внутрішньо переміщених осіб (діти та сім'ї, які переїхали жити з Автономної Республіки Крим та Донецької і Луганської областей) на материкову частину України, що визначають їх поведінкову стратегію в новому соціокультурному середовищі, є пережиті переселенцями емоційні стани (з урахуванням їх інтенсивності, тривалості, вікових особливостей) та індивідуальні особливості емоційного реагування в умовах стресової ситуації.

Також варто зазначити, що більшість людей, які були вимушені переїхати із зони АТО, скаржаться на відчуття ізоляції, упередженості зі сторони інших мешканців. Тому надзвичайно важливо вжити практичних заходів щодо їх інтеграції до громади, у якій вони проживають.

Під час першої зустрічі важливо дізнатися, який саме час людина перебуває в даному місті (селі), чи створені умови для нормальної життєдіяльності, чи вистачає їжі, одягу, предметів гігієни тощо, як відбувається адаптація до нових

умов проживання, чи є нові знайомі (волонтери, сусіди, колеги), чи працевлаштована людина та ін. Лише після задоволення базових потреб людини можемо говорити про доцільність психологічної інтервенції з метою стабілізації і покращення психологічного стану, пропрацювання травми і покращення психологічного здоров'я. Період стабілізації може тривати від кількох тижнів до півроку, його тривалість залежить від ступеню психологічного ураження людини, глибини травми.

Психологам, які здійснюють психологічний супровід ВПО, слід пам'ятати, що на різних етапах переживання горя або травми ми здійснюємо різні типи інтервенцій. Так, на етапі гострої реакції на стрес головним завданням є стабілізація людини, повернення її до звичного способу життя і діяльності, виконання нею необхідних функцій: самообслуговування, догляд за дітьми, робота, соціальні завдання тощо. За таких умов психолог діє в межах стратегії «*spacing and leading*» – «приєднання і супровід», яка фактично зводиться до відновлення повноцінного функціонування. При цьому переселенець знає, що у випадку загострення симптомів, у нього є можливість отримати психологічну допомогу. Забезпечення функції психоедукації (психологічної просвіти, навчання), є також важливим компонентом, на даному етапі: потерпілий повинен знати, що з ним відбувається, які саме реакції і прояви можуть бути за таких умов, як справлятися з ними і куди звернутися за допомогою. Найчастіше такий період триває до 4 тижнів, після чого симптоми, які розвинулися внаслідок переживання травматичної події, зникають.

Організація психологічного супроводу соціалізації ВПО, які були вимушені переселитися з місць постійного проживання до інших областей України, – складний процес. Успіхи та досягнення роботи психолога, часто будуть знецінюватися, етапи стабільності чергуватимуться з «провалами», розчаруванням, апатією, депресивними станами. І тут психолог повинен чітко усвідомлювати, що ці етапи, є складовими показниками нормального процесу видужування після перенесеної травми. «Покращення вимірюються

міліметрами» – ось девіз спеціаліста при роботі з людьми, які пережили травматичні події.

Література

1. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції / [О. М. Балакірева, В. В. Близнюк, О. М. Бородіна та ін.]. – Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2016. – 120 с.
2. Закірова С. Переселенці у нових громадах: повернутися додому не можна залишитися [Електронний ресурс] / Світлана Закірова – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2102:pereselentsi-u-novikh-gromadakh&catid=8&Itemid=350.
3. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту / [В. Л. Андеєнкова, І. О. Бандурка, Н. П. Бочкор та ін.]. – Київ: ЛаСтрада-Україна, 2015. – 161 с.